

Opinnäytetyö AMK

Kuvataide

2019

Laura Kopio

UNEN LÄPI KUULEN KUISSKAUKSEN

– A Holy Superstar Gone Plastic ja kuvausta
väkivallasta

OPINNÄYTETYÖ AMK | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kuvataide

2019 | 32 sivua

Laura Kopio

UNEN LÄPI KUULEN KUISKAUKSEN

A Holy Superstar Gone Plastic ja kuvausta väkivallasta

Tässä tekstissä tarkastelen taiteellisen työni sisällöllisiä lähtökohtia, jotka ovat sidoksissa väkivaltaan sen monissa muodoissa. Teksti käy läpi mm. väkivallan historiaa ja siihen liittyviä traumoja ja yhteiskunnallisia tragedioita kollektiivisesti, mutta myös yksilötasolla kaiken liittyessä taiteelliseen työhöni. Teksti valuttaa lukijan väkivallan muotojen läpi uskonnollisesta väkivallasta sadomasokismiin.

Teksti kuvaa väkivaltaa kulttuurisena ilmiönä, sosiaalisena ongelmana ja esittelee väkivallan muotojen ilmenemistä taiteen eri lajeissa elokuvista runouteen. Tarkoitus on myös nostaa esille kysymys, miksi tietyissä taiteenlajeissa väkivallan kuvaus on tänä päivänä sensuroitua? Olen pohtinut ilmiön laajuutta ja yrittänyt tuoda esille myös sellaisia väkivallan puolia, joita emme usein miellä väkivallaksi.

Taiteellisen ilmaisuni lähtökohta on väkivallan kaiken läpäisevyys yhteiskunnassamme ja huoleni siitä. Taiteeni avulla Ilmaisen kokemustani tästä ja edellä mainittujen ilmiöiden vaikutusta nykyhetkessä.

Kokonaisuus koostuu väkivallan muotojen kuvaamisesta, taiteellisen opinnäytetyön esittelystä, sekä taiteellisesta työskentelystäni liittyen väkivallan teemaan. Lisänä kirjoittamani runot, joiden teemoja ovat elämä, väkivalta, seksi, rakkaus, himo, pelko ja yhteiskunnallinen eriarvoisuus. Tarkoitus ei ole mässäillä väkivallalla, vaan rakentaa ymmärrettävä kuva siitä mitä kaikkea väkivalta voi olla, mitä se on ollut historiassa ja miltä se voi tuntua. Taiteellisessa osuudessa keskeisimpänä väkivallan ilmenemisen muotona on uskonnollinen väkivalta.

ASIASANAT:

Väkivalta, Historia, Yhteiskunta, Taide, Kokemus, Sadomasokismi, Poliitikka

Visual Arts

2019 | 32

Laura Kopio

THROUGH MY DREAM I HEAR THE WHISPER

A Holy Superstar Gone Plastic and discussions about violence

This text examines basis of the content of my artistic work, which concerns violence in its many forms. The thesis discusses the history of violence and the traumas, tragedies in the history of the society collectively but also in the human at an individual level. This text leads its reader through the forms of violence from religious violence to sadomasochism.

The thesis describes violence as a cultural phenomenon, social problem and aims at demonstrating how the forms of violence are being shown in different forms of art from movies to poetry. The intention was also to adress the question, why currently in certain forms of art, violence is heavily censored? The thesis studies, the extent of the phenomenon and bring up also the sides of violence, that are not commonly conceived as violence.

The starting point in my artistic expression is the permeability of violence in all our society and my concern about it. With the help of my art, I express my experience in this and the effect of the above mentioned phenomena in present.

The thesis consists of is the present forms of violence, as well as an introduction to artistic part of the thesis, as well as using the theme of violence in my own artistic work. In addition, the thesis includes poems that discourse life, violence, sex, love, lust, fear and the problems of inequality in our society. The intention is not gloat over with violence, but give a realistic picture about what violence is, has been throughout history and what it can feel like. In the artistic part of this thesis, the crucial theme was to portray forms of violence in religion.

KEYWORDS:

Violence, History, Society, Art, Experience, Sadomasochism, Politics

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 VALTA JA VÄKIVALTA	8
2.1 Vallan monimuotoisuus	8
2.2 Väkivalta yhteiskunnassa ja taiteessa	10
3 VÄKIVALTA JA USKONTO / A HOLY SUPERSTAR GONE PLASTIC	12
3.1 A Holy Superstar Gone Plastic	13
3.2 Runo: Burgundinpunainen	20
4 SEKSISTÄ,VÄKIVALLASTA,VALLASTA, SEKSUAALISUUDESTA JA SADOMASOKISMISTA	22
4.1 Runo: Kankaasta ommeltu liha	26
5 KOLME PERSPEKTIIVIÄ – TAITEELLISESTATYÖSTÄNI	28
5.1 Unen läpi kuulen kuiskauksen – uudet teokset	29
5.2 Runo: Heroiinin valkoiset siivet	31
6 LOPUKSI	34
LÄHTEET	36

KUVAT

Kuva 1 Laura Kopio: Antti 142 x 107cm, 2014, akryyli ja öljy kankaalle	13
Kuva 2 Laura Kopio: Jaakoppi, 142 x 107cm, 2014 akryyli ja öljy kankaalle	14
Kuva 3 Laura Kopio: Aatami, 152 x 107cm, 2014, akryyli ja öljy kankaalle	15
Kuva 4 Laura Kopio: Mies, 142 x 107cm, 2014, akryyli ja öljy kankaalle	16
Kuva 5 Laura Kopio: Olavi, 142 x 107cm, 2014, akryyli ja öljy kankaalle	17
Kuva 6 Laura Kopio: Siunaavat kädet, 2014, läpinäkyvä polyuretaanimuovi	19

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyöni kirjallisessa osiossa tarkastelen taiteellisen työni sisällöllisiä lähtökohtia. Hahmotan niitä asiasisältöjä, joiden kautta työskentelen kuvataiteilijana kuten väkivaltaa ja sen moniulotteisia ilmentymiä arkipäiväisessä elämässä. Taiteilijana olen kiinnostunut väkivallan alistavuudesta, sen aiheuttamista emotionaalisista jännitteistä ja myös siitä, miten näitä asioita voi kuvataiteen keinoin ilmaista?

Väkivalta on kaikkialla yhteiskunnassamme ilmenevä asia. Väkivallan muotoja ei välttämättä aina tunnisteta, osata nimetä, eikä sitä kautta ymmärretä. Väkivallan ilmeneminen on ikään kuin normalisoitunut osaksi yhteiskuntamme rakenteita ja se on hiljaisesti hyväksytty monilla sen alueilla. Väkivalta on tätä kautta osa rakenteellista, normaalia elämää, sen tapoja ja tottumuksia ja sitä kautta sen ilmenemistä voi olla vaikea tunnistaa.

Elokuvien ja televisiosarjojen välittämän väkivaltaisen kuvaston kautta väkivallan kulttuurista ja sen kuvastosta on tullut arkielämäämme kuuluvaa viihdettä. Emme enää välttämättä ymmärrä tai tunnista tämän vaikutusta meissä. Väkivallan kuvaamisen arkipäiväisyys saa aikaan tunteen siitä, että se ei koske meitä ja että se on jossain toisaalla. Väkivaltaa kuitenkin on organisaatioissa, oppilaitoksissa, kouluissa, harrastusryhmissä, pari- ja lähisuhteissa, sosiaalisissa suhteissa, perheissä ja kodeissa. Näiden asioiden ongelmallisuus kiinnostaa minua taiteilijana.

Usein emme tunnista näitä kulttuurisia muotoja väkivallaksi. Ne kuitenkin vahingoittavat meitä kaikkia eläviä olentoja ja ympäristöä, jossa elämme. Tämä tunnistamattomuus koskee laajasti koko yhteiskuntaamme ja vaikuttaa politiikkaan ja sitä kautta meidän kaikkien elämäämme.

Taiteellisessa työssäni olen pohtinut rakenteellista väkivaltaa, ja sen vaikutusta ihmisen sairastumiseen, elämänhallintaan ja häpeän kokemukseen. Taiteellisen ilmaisuni lähtökohta on väkivallan kaiken läpäisevyys yhteiskunnassamme ja huoleni siitä. Taiteeni avulla ilmaisen kokemustani tästä ja edellä mainittujen ilmiöiden vaikutusta nykyhetkessä. Opinnäytetyöni ydin on luoda lukijalle käsitys siitä, miltä henkinen tai fyysinen väkivalta voi tuntua kokemuksena.

Osaksi tekstikokonaisuutta olen liittänyt kirjoittamiani runoja, jotka ovat osa tätä väkivaltaista kertomusta. Näillä runoilla pyrin ilmaisemaan väkivallan irrationaalisuutta, sekä

siitä aiheutuvaa epäjohdonmukaista, häilyvää kokemusta. Näistä runoista on muodostunut yksi taiteellisen ilmaisuni elementti, joka tukee työskentelyäni.

Opinnäytetyössäni käsittelen ensin vallan ja väkivallan ilmenemistä yhteiskunnassa ja taiteessa, jonka jälkeen siirryn käsittelemään väkivaltaa ja sen kokemusta oman taiteellisen työni lähtökohtana ja keinona tuoda yhteiskunnassa piilotettua väkivaltaa näkyväksi. Esittelen lukijalle, miten taiteellinen ilmaisuni on kehittynyt opinnäytetyönäyttelystä tähän päivään kuitenkin väkivallan ollessa kaiken kattavana teemana. Opinnäytetyöni taiteellinen osuus oli 5 maalauksen sarja, sekä kolmen installaation kokonaisuus, joista muodostui yhdessä teoskokonaisuus nimeltä: A Holy Superstar Gone Plastic, jonka esittelen tekstissä myöhemmässä vaiheessa.

2 VALTA JA VÄKIVALTA

Väkivalta on vallan muoto. Seuraavaksi käsittelen yleisellä tasolla vallan käsitettä. Valta voidaan ymmärtää sosiaaliseen ympäristöön kohdistuvana vaikuttamisen mahdollisuutena (Airaksinen 1994, 35-37). Se on toimintaa ja mahdollisuuksia saada omat intressit toteutettua sosiaalisessa maailmassa vastarinnasta huolimatta. Tällä vastarinnalla tarkoitan monenlaisia vastuksia, joita vallan toteutuminen voi kohdata. Vastarinnan ei tarvitse olla konfliktitilanne, vaan se voidaan käsittää pehmeämpänä ja arkisempänä tapahtumaprosessina. Prosessina, jossa kahden osapuolen intressit kohtaavat kamppailussa erilaista eduista tai vaikutusvallasta. Vallan olemus on siinä, että valta pystyy saavuttamaan oman intressipäämääränsä vastustuksesta huolimatta. Konkreettisesti tämä tarkoittaa sitä, että se, jolla on valtaa, haluaa jotakin, mistä seuraa, että vallankäytön kohde toimii tällä halutulla tavalla. Jos intressin toteuttamisen kohde tekee vastarintaa, joko konfliktisella tai pehmeällä tasolla, kykenee vallankäyttäjä murtamaan tai muuten viemään tahtonsa ja intressinsä läpi, toisen vastarinnasta huolimatta (Airaksinen 1994, 38).

Vallan voi määritellä hyvinkin moninaisiin toiminnan malleihin ja muotoihin. Vallan ja vallan tuottaman tiedon ja käytäntöjen merkitys on toimintaa säätelevää. Ranskalaisen filosofin Michel Foucault'n valta-analyysissä oleellista on vallan strategisuuden ja sen positiivisten, tuottavien ominaisuuksien korostaminen, sekä vallan ja tiedon yhteen kiittoutuminen (Foucault 1999, 32–35). ”Valta ja tieto edellyttävät toinen toisiaan; Ei ole olemassa valtasuhdetta, jolle ei muodostuisi sitä vastaavaa tietokenttää, eikä tietoa, joka ei edellyttäisi ja samalla muodostaisi valtasuhteita” (Foucault 1980, 42).

2.1 Vallan monimuotoisuus

Seuraavaksi esittelen vallan erilaisia muotoja, joiden kautta vallan moniulotteisuutta voidaan ymmärtää ja hahmottaa selkeämmin. Vallan muotoja voidaan tarkastella niiden toiminnan kautta. Mikä saa vallan kohteen toimimaan tietyllä tavalla ja millaisia toiminnan malleja siihen tarvitaan? Vallan ilmenemisen muodot eivät tietenkään esiinny selkeinä rakenteina, vaan pikemminkin toisiinsa lomittuneina ja kiinnittyneinä. Käyn seuraavaksi läpi opinnäytetyöhöni liittyvät vallan käsitystä selventävät määritelmät, jotka ovat oleellisia tekstin sisällön ja ymmärtämisen kannalta.

Voimankäytöllä voidaan tarkoittaa karkeimmillaan fyysistä väkivaltaa, jossa yksilön, yhteisön tai elävän organismin olemassaolon ehdot joutuvat totaalilla tavalla uhatuksi. Väkivalta vaikuttaa heikentävästi fyysisellä ja sosiaalisella tasolla toiminnan mahdollisuuksiin. Vangitseminen ja eristäminen ovat myös konkreettisesti toimintaa heikentäviä vallan muotoja, joissa yksilö eristetään muusta yhteisön kommunikaation mahdollisuuksista (Bauman 1999, 12). Sosiaalisen eristämisen voi tulkita voimankäytön valtaan kuuluvaksi alueeksi. Yhteisöstä erottamisessa on väkivaltaan nähden samoja ominaisuuksia, koska molemmissa puututaan konkreettisella tavalla toiminnan mahdollisuuksiin.

Manipuloinnissa pyritään käyttämään valtaa toiseen ihmiseen epäsuoralla tavalla. Tarkoituksena on toimia ohjailevasti ja ikään kuin huomaamattomasti. Manipulointi (tai manipulaatio) tarkoittaa ihmisten mielten ohjaamista tavoiteltuun suuntaan. Sen tarkoituksena on saada ihmiset käyttäytymään suostuttelijan tahdon mukaisesti – yksilön kuitenkin kokiessa tekevänsä itsenäisesti omat valintansa. Kyse ei ole normaaliin arkielämään kuuluvasta suostuttelusta, vaan paljon vahvemmassa tarkoituksesta ohjailla toisten ihmisten elämää, usein vastoin näiden todellista etua. (Tawast 2014, 21)

Manipulaatioksi voi kutsua tilannetta, jossa kohde ei ole tietoinen manipuloijan tarkoituksesta vaikuttaa itseensä, mutta jossa manipuloija onnistuu saamaan kohteensa seuraamaan omaa tahtoaan. Manipulaation muodot vaihtelevat aivopesusta (joka saattaa olla enemmän psyykkistä voimankäyttöä kuin manipulaatiota) propagandan kautta mainontaan (Tawast 2014, 30-36).

Manipulaation keinot ovat monitasoisia. Manipulaatiota voi olla myös tosiasioiden valikoiva kertominen, jolla vahvistetaan kohteen tai kohteiden olemassa olevia käsityksiä. Valikoivalla kerronnalla voidaan ylläpitää haluttua käsitystä asioiden luonteesta. Kaikki manipulaatio ei ole kognitiivista. Manipulaatiota on myös emotionaalinen manipulaatio (Tawast 2014).

Emotionaaliossa manipulaatiossa kohde saadaan toimimaan manipuloijan mieltymysten mukaan, antamalla kohteelle erilaisia tunteellisia ärsykeitä, jotka voidaan sitoa manipuloijan tarkoitusperiin. Manipulaatio kohdistuu kohteen uskomuksiin tai preferensseihin, joiden pohjalta tämä toimii. Manipulaatiossa siis kommunikoidaan, mutta vallankäyttäjän tahto jää kommunikaation ulkopuolelle. Näin kohteella ei ole mahdollisuutta valita, toimiiko toisen tahdon mukaisesti vai ei (Bauman 1999,18).

Pakottaminen on voimankäyttöä, johon sisältyy implisiittinen uhkaus väkivallasta. Pakottaminen ei sinällään sisällä voimankäyttöä: Se on uhkaus sen välttämättömyydestä, jos kohde ei tottele vallan tahtoa. Pakottamiseen kuuluu vakuutus valmiudesta käyttää väkivaltaa tarvittaessa vastarinnan nujertamiseen. Pakottaminen perustuu uhkaukselle käyttää voimaa, ei sen aktuaaliselle käyttämiselle. Uhkaajan on saatava uhattu totelemaan pelottelemalla mahdollisella voiman käytöllä, toisin sanoen, hänen täytyy vakuuttaa uhkauksen kohde omasta kyvystään käyttää voimaa ja saada tämä uskomaan halukkuuteensa käyttää tätä voimaa. (Tawast 2014)

Pakottaminen ei aina välttämättä tarvitse väkivaltakoneistoa. Pakottaja voi onnistua pakottamisessa, vaikka hänellä ei todella olisikaan kykyä toteuttaa uhkaustaan tai tahtoaan siihen, sillä riittää kun kohde uskoo ja on vakuuttunut. On huomattava, että pakottaminen saattaa epäonnistua useammasta eri syystä. (Alistussuhteet ovat tämän kaltaisia suhteita, joissa pakottaminen voi olla vailla todellista väkivallan mahdollisuutta. Alistussuhteissa ihmisten välinen suhde on riippuvainen henkilökohtaisesta auktoriteetisuhteesta). Se voi epäonnistua, koska pakottaja epäonnistuu kommunikoimaan todellisen tahtonsa, tai kohde ei vakuutu pakottajan kyvyistä toteuttaa uhkaustaan, tai kohde ei usko pakottajan toteuttavan uhkaustaan, tai kohde haluaa toimia toisin huolimatta siitä, että pakottaja toteuttaa uhkauksensa. (Tawast 2014)

2.2 Väkiältä yhteiskunnassa ja taiteessa

Kirjoittamiseni liittyy väkivallan yksilössä ja ihmisyhteisössä aiheuttamaan traumaan, ja siitä johtuvaan häpeään. Historiallisesti väkiältä on ollut osa yhteiskuntaamme ja sen uskontoja ja poliittisia käytäntöjä. Uskonnot ovat ohjanneet yhteiskunnallisia käytäntöjä, jotka ovat muokanneet ihmisten haluja ja ajattelua. Tästä on ollut seurauksena se, että nämä halut ja ajatukset aktivoituvat vallitseviksi yhteiskunnallisiksi tavoiksi ja tottumuksiksi (Dewey 2010, 78,79). Tämä voi johtaa siihen, että yksilö on itselleen täysin tuntematon ja kyvytön tarkastelemaan näiden käytäntöjen valtaa suhteessa omiin valintoihinsa (Horkheimer & Adorno 2008, 68).

Vallitsevan kulttuurisen ympäristön ja käytäntöjen kautta ihmiselle muodostuu ikään kuin ”luonnollinen” tapa tuntea, tarvita, haluta ja ajatella, vaikka se olisi kiistatta ristiriidassa hänen henkilökohtaisen hyvinvointinsa kanssa (Michel Foucault 1999). Nämä kulttuuriset käytännöt, joista muodostuu kokonaisia vuorovaikutusrakenteita, voivat jäädä yksilölle tunnistamattomiksi, jotka kuitenkin toistuvat monilla yhteiskunnallisilla

osa-alueilla normaaliin elämään kuuluvina. Esimerkiksi kristinuskosta periytyvät asenteet luontoa ja eläinkuntaa kohtaan, ohjaavat vahvasti suhdettamme niihin. Luonnon ja eläinkunnan hyväksikäyttö on joko suoraa tai välillistä väkivaltaa ja heikentää siitä aiheutuvan ilmastomuutoksen kautta myös kaikkien elävien organismien elinolosuhteita, myös meidän ihmisten.

Uskontojen vahvoilla traditioilla ja säännöillä ohjallaan yksilöä toimimaan tiettyjen kulttuuristen tapojen kautta. Usein näillä traditioilla on niin vahvat ja yksilön kannalta vaikeasti kyseenalaistettavat periaatteet, että niihin kuuluvan jäsenen on vaikeaa tai mahdotonta kyseenalaistaa vallitsevaa käytäntöä (Tawast 2014 ,22). Kyseenalaistaminen voi myös eristää yksilön yhteisöstä, jolloin yksittäisen henkilön riskinotolla voi olla vakavia, vähintäänkin henkisesti väkivaltaisia seurauksia ja se voi myös pahimmillaan johtaa yksilön kuolemaan. Tästä esimerkkinä uskonnollinen yhteisö lestadiolaisuus ja naisten ihmisarvon täysin mitätöivä islam.

Taiteen historiassa väkivaltaa on käsitelty aina. Väkiältä on ollut myös kiinteä osa ihmiskunnan historiaa. Asenteet väkiältä ovat muuttuneet, siten että väkiältä ei ole samalla tavalla hyväksyttävää kuin ennen. Esimerkiksi lapsiin kohdistuva kuritusväkivalta tai parisuhdeväkivalta eivät ole yleisesti hyväksyttäviä ja ne ovat myös laittomia. Perhe- ja parisuhdeväkivaltilastot ovat silti hälyttäviä. Suomessa joka kolmas nainen on kokenut väkivaltaa elämänsä aikana. Voi kysyä, kuinka paljon asiat väkivallan suhteen ovat lopulta muuttuneet? Sukupuolten epätasa-arvoon liittyvä väkiältä ei ole ainoa väkivallan muoto. Myös seksuaalisiin vähemmistöihin kohdistuu väkivaltaa. Meissä elävät myös edelleen vahvasti sotien aiheuttamat traumat ja niistä johtuva, sukupuolvelta toiselle periytyvä väkivallan katkeamaton ketju ja siitä johtuva puhumattomuuden kulttuuri.

Taiteen eri lajeissa kuten elokuvissa, teatterissa ja kirjallisuudessa väkivallan eri muotoja ja ilmenemistä kuvataan suoralla, jopa brutaalillakin tavalla. Kuvataiteessa väkivallan käsittelyyn tuntuu kuitenkin liittyvän paljon tabuja ja sensuuria. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että sellaista kuvataidetta, joka käsittelee vaikeita historiallisia, poliittisia tai väkivaltaisia aiheita, ei välttämättä hyväksytä tai haluta näkyvän julkisissa tiloissa. Nämä aiheet ja asiat ovat kuitenkin osa historiaamme tapahtumia kuten vanhat kirkko-maalauksetkin. Suurelta osin vanhojen kirkkojen maalausten aiheet käsittelevät kuolemaa ja väkivaltaa. Nykypäivänä julkisissa tiloissa näkyvä taide on vahvasti sensuroitua, samalla kun sosiaalinen media, mainoskuvasto, elokuvat ja tv-sarjat mässäilevät väkivallalla.

3 VÄKIVALTA JA USKONTO / A HOLY SUPERSTAR GONE PLASTIC

A Holy Superstar Gone Plastic oli opinnäytetyöni taiteellinen osuus. Se oli esillä Turun B Galleriassa keväällä 2014. Maalauskokonaisuus oli taiteellinen tulkintani yhteiskunnastamme, sen tilasta ja väkivallan ilmiöistä, sekä uskonnon vaikutuksesta tähän kokonaisuuteen.

Tämä kokonaisuus oli näkökulma siitä, miten koen asiat. Maalauksia asioiden ristiriitaisuudesta, miten väkivalta on piilotettua lähimmäisen rakkauden sanomaan, miten kristinuskonnollinen traditio edelleen vaikuttaa elämäämme halusimme sitä tai emme. A Holy Superstar Gone Plastic on myös kertomus näkyvästä ja näkymättömästä väkivallasta, vallasta ja siihen liittyvästä uskonnosta ja asenteista, jotka ovat sanattomasti keskuudessamme.

Maalauksieni tematiikka on vallan ikonografiassa eli Jeesus-kuvaston uudelleen arvioinnissa nykytaiteen keinoin. Uskonnollinen kuvasto on ollut vallan kuvastoa. Se on luonut vuosisatojen aikana symbolisen kuvaston, jonka suhteen historiallisesti olemme altistuneet sen jatkumolle.

Tämä ei ole ollut pakottamisen näkökulmaa, se on pikemminkin ollut taiteen kuvaston luomisen ja tunnistamisen kuvastoa. Taiteilijana ja ihmisenä en ole voinut välttää tämän kuvaston vaikutuksilta.

Jeesus-kuvastossa ilmenevän kuvallisen tradition ja vallan ymmärrän pikemminkin valtana, jossa vallan päämäärien saavuttaminen ei tapahdu niinkään pakottamisen ja kontrolloinnin kautta, vaan generatiivisen vallankäytön kautta. Valta on tässä yhteydessä ymmärrettävissä taiteenhistoriallisena rakenteena. Rakenteena, joka on aina läsnä kuvataiteen historian suhteissa, tavassa ajatella kuvan merkitystä ja samalla se on ollut uskonnollisen kuvastonsa kautta yhteisöllistä valtaa hierarkioineen.

Tällä tarkoitan sitä, että yhteiskunta rakentuu erilaisille toiminnan välisille suhteille, joiden kautta asiat saavat toiminnallisia ja konkreettisia muotoja. Yksi tämän muodon esimerkki on kristillisen perinteen kuvan ikonografia Jeesus-kuvastosta. Toisin sanoen, siellä missä on kuvallista toimintaa, vähäistäkin ja näyttää siltä, ettei valta sen kovassa mielessä ole läsnä, on valta toiminnan alulle panevana voimana mukana, epäsuorasti

ja välillisesti ja sitä kautta rakenteellisesti läsnä. Tämä oli taiteellisen työni sisällöllinen tausta.

3.1 A Holy Superstar Gone Plastic

Kuva 1. Laura Kopio: Antti 142 x 107 cm, 2014, akryyli ja öljy kankaalle (valokuva: Jarno Kovamäki).

Kuva 2. Laura Kopio: Jaakoppi, 142 x 107 cm, 2014 akryyli ja öljy kankaalle (valokuva: Jarno Kovamäki).

Kuva 3. Laura Kopio: Aatami, 152 x 107 cm, 2014, akryyli ja öljy kankaalle (valokuva: Jarno Kovamäki).

Kuva 4. Laura Kopio: Mies, 142 x 107 cm, 2014, akryyli ja öljy kankaalle (valokuva: Jarno Kovamäki).

Kuva 5. Laura Kopio: Olavi, 142 x 107 cm, 2014, akryyli ja öljy kankaalle (valokuva: Jarno Kovamäki).

Viiden maalauksen hahmot ovat kaikki puolikkaita. Vain yläruumiinosat näkyvät kuvis-sa. Metaforallisesti ajateltuna, sen merkitys on kokonaisuuteen nähden puutteellinen. Keho on puolitettu, silvottu ja epämääräisesti esitetty. Hartiat ovat voimattomasti alas-päin, vaikka katse on intensiivinen, mutta samalla poissaoleva. Tämän metaforan taustalla on Teemu Mäen ajatus: ”Hienostuneimmillaan rakenteellinen väkivalta on niin naamioitunutta, että uhrikaan ei tunnista sitä, ei huomaa olevansa väkivallan kohteena (Mäki 2005, 27).

Maalaukset ovat kuvia väkivallan uhreista, jotka ovat sitä tiedostamattaan. Tunnistamattomuus ja nimeämättömyys ei liity vain rakenteelliseen väkivaltaan; sama pätee myös henkiseen ja fyysiseen väkivaltaan. Esimerkiksi käy hyväksikäytetty lapsi tai väkivallan kohteeksi joutunut henkilö, joka uskoo olevansa itse syyllinen kaltoin kohteluunsa. Ongelmaksi muodostuu juuri se että, uhrin kärsimykset kumuloituvat, kun hän ei tiedosta olevansa uhri.

Väkivallasta puhuttaessa yleisellä tasolla, oletamme usein sen olevan näkyvää ulospäin selkeinä merkityksinä ja merkkeinä. Jos näin ei ole, sitä ei ole olemassa. Ja sen näkyessä sen oletetaan olevan automaattisesti pahempaa, kuin sen ollessa näkymättöntä. ”Periaatteessa tiedämme henkisen väkivallan yhtä intensiiviseksi kuin ruumiillisen, mutta käytännössä emme useinkaan usko väkivaltaan ennen kuin se näkyy räikeästi. Empaattisista puheistamme huolimatta, emme pidä hiljaista kärsimystä yhtä totena kuin huutona ja verenvuotona ilmenevää kärsimystä – ennen kuin kärsimme siitä itse” (Mäki 2005, 26).

Nyrkin isku vasten kasvoja jättää väistämättä näkyviä jälkiä. Sen voivat nähdä kaikki ja silloin väkivalta on näkyvästi olemassa. Jälki on todiste tapahtuneesta. Jos ihminen pakotetaan makaamaan lattialle, hänen rintansa ja käsiensä päälle istutaan ja hakataan nyrkillä lattiaan korvan juuressa, mutta ei osuta eikä jää silminnähtäviä jälkiä. Ei mustelmia, ei verta. Tästä ei jää kasvoihin näkyviä jälkiä, mutta se on fyysistä väkivallalla uhkailua ja henkistä väkivaltaa.

Henkinen väkivalta ei jätä silmin nähtäviä jälkiä, mutta jäljet voivat kuitenkin olla syvät, jopa pahemmat kuin vuotavista haavoista tai mustelmista. Näkymättömästä voi olla vaikea puhua. Henkisen väkivallan voi kieltää, mutta se ei lakkaa silti olemasta. Näkymättömän ei herätä keskustelua yhtä lailla kuin näkyvä.

Maalaussarjani maalausten hahmoissa väkivalta ei ole näkyvissä jälkinä, haavoina, mustelmina tai hapon polttamana ihona, vuotavana verenä. Näkymättömät haavat ovat kuitenkin osa väkivaltaista kertomusta, uskontona, pakottamisena tai henkisenä väkivaltana. Näkymättömänä, mutta toimintaan vaikuttavina.

Maalausteni muodikkaat, kirkkaat värit, ovat tietoisesti valittuja. Näillä valinnoilla kommentoin aikamme kuvallista kulttuuria. Valinnoilla haluan tuoda esiin pinnan, sen merkityksettömyyden, joka on vahvasti näkyvissä. Kirkkaat värit ja vaaleat pastellit, yhteen sopivat tai ovat toisilleen sopimattomat, ajasta riippuvaisina. Muotimaailman luomien lainalaisuuksien mukaan, joita me muodin orjat kuuliaisina noudatamme.

Opinnäytetyöni yksi teema on uskonto, joka on usein väkivallan värittäjä ja verhoutuu hyvään ja näennäisesti kauniiseen. Raamatussa sanotaan, että Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen. Tämän voi myös ymmärtää siten, että väkivaltainen jumala loi väkivaltaisen ihmisen. Ja esimerkiksi luterilaisuudessa voi uskoa aina siihen mikä oikeuttaa kulloisenkin teon, vaikka se olisi miten väkivaltainen. Näissä kuvissa ihminen on yhdistetty Jeesusta muistuttavaan hahmoon.

Taiteellisessa osuudessa maalausten rinnalla oli myös kolme muovista siunaavassa asennossa olevaa onttoa kättä, jotka oli asetettu vain kolmen maalauksen päälle. Seinästä ulos tuleva siunaava käsi. Näiden veistosten merkitys oli tyhjyydessä, onttoudessa, läpinäkyvyydessä ja siunaavassa asennossa ja materiaalissa eli muovissa. Muovi on keinotekoisia, läpinäkyvää ja sitä voidaan käyttää mihin tarkoituksiin tahansa. Samalla se on metafora pinnallisuudelle ja teolliselle yhteiskunnalle. Tämä symbolinen muovinen Jumalan käsi suojelee kaikkia, eli muokkaa meitä itsensä teollisen kulttuurin kaltaiseksi (Horkheimer & Adorno 2008, 35)

Kuva 6. Laura Kopio: Siunaavat kädet, 2014, läpinäkyvä polyuretaanimuovi (valokuva: Jarno Kovamäki).

Taiteellisen ilmaisuni perusajatus työsarjassani on se, että maailma ei ole oikeuden-mukainen, eivätkä oikeutta ja suojelua saa ne, jotka sitä tarvitsisivat. Eivät edes ne

siunatut, jotka häneen uskovat eli integroituvat teolliseen kulttuuriin ja sen arvoihin. Rahalla voi toki ostaa itselleen paikan taivaassa, jos niin tahtoo uskoa.

Maalauksissa käyttämäni kirkkaat värit on yleisesti mielletty teollisessa kulttuurissa symbolisesti positiivisiksi. Kuitenkin tässä kokonaisuudessa värit eivät muistuta meitä mistään iloisesta.

Värit, maalausten suuri koko sekä pingottamaton, taljomainen kangaspohja ovat tietoisia valintoja. Valintoja, jossa tuon käsitteellisen ulottuvuuden maalaustaiteen autenttisuuden rinnalle.

Maalaukset ovat osa maailman kokemuksen tulkintaa, ei pelkästään taiteen omalakiisuuden perinnettä. Lähes ihmisen kokoiset hahmot, sekä kankaan kiinnitys seinään nauloilla reunoista ja neljä naulaa kuin Jeesuksella ristillään. Teokset ovat tulkintaa, todellisesta ja kuvitellusta ja niiden yhdistämisestä. Yhdistämällä näitä erilaisia elementtejä voin saada aikaan jotain, joka koskettaa ja herättää tunteita ja muistoja. Tulee ikään kuin tunne tutusta kokemuksesta tai tunnetusta tunteesta, joka voi olla samaan aikaan vieras.

3.2 Runo: Burgundinpunainen

Hetki tallentunut hiljaisena

Kuvan kasvot paljaat

osoitettuna minulle, niin luulen

katseessa kiljuva pelko

Kaikki kärsimyksen hetket, vuodet, sanat, lauseet

Hento toive, tietämätön tulevasta

Jumala on oksennus ämpärissä

Haiseva tahra paavin kaavussa

Minä olen tulessa kastettu

Uitettu mehussa ikuisuuden ihon
toiveessa kosketuksesta, joka kastelisi
ravitsisi kuihtuvan kaipauksen

raudan varjossa katoavan liikkeen
piilossa hirsisen lattian alla
hetkenä kuivuvan pisaran
lukitussa huoneessa, jäykistynyt elin
jumalan lampaan salatussa tarpeessa
hauraan uskon lasisessa toiveessa

ylikäysän hedelmän neste
vain kivuliaan kauniin hetken tähden
tietoisena kaikesta tuskasta
tulevasta, menneestä, nykyisestä
kunniaa vapaasti luopunut
halun valuva puraisu
burgundinpunainen.

Laura Kopio

4 SEKSISTÄ, VÄKIVALLASTA, VALLASTA, SEKSUAALISUUDESTA JA SADOMASOKISMISTA

Seuraavaksi käsittelen esimerkin omaisesti taiteelliseen työskentelyyni vaikuttanutta elokuvaa *The Duke of Burgundy* (Strickland 2015) ja sen teemallisia sisältöjä: valtaa, seksiä, väkivaltaa, seksuaalisuutta ja sadomasokismia, jotka liittyvät toisiinsa, mutta samaan aikaan voivat olla myös kaukana toisistaan. Sadomasokismilla voidaan tarkoittaa hyvin hienovaraista valta asetelmaa sosiaalisessa suhteessa.

Sadomasokismi termiä käytetään sellaisesta seksuaalisesta toiminnasta, joka voi olla leikkittelyä valtasuhteilla, kuten esimerkiksi roolileikit tai alistuminen ja alistaminen. Se voi myös olla nauttimista kivusta tai muista voimakkaista tuntemuksista esimerkiksi sitomisesta tai piiskaamisesta. Sadomasokismi voi olla aktiivista tai passiivista nöyryyttämistä tai panettelua. Siihen voivat liittyä fyysiset tai verbaliset rangaistukset, sitominen ja fyysisen kivun tuottaminen. Sadomasokismi termissä yhdistyvät sadistiset ja masokistiset seksuaaliset mieltymykset. Masokisti (alustuja) saa nautintoa joutuessaan alistetuksi, nöyryytetyksi, sidotuksi, satutetuksi tai joutuessaan kärsimään jollain muulla vastaavalla tavalla. Sadisti (nöyryyttäjä, satuttaja) saa nautintoa vallankäytöstä, alistamisesta, henkisen tai fyysisen, kivun tai kärsimyksen tuottamisesta toiselle osapuolelle (Psychologytoday 2019). Masokisti nimi juontaa kirjailija Leopold von Sacher-Masochinin (1836–1895) nimestä. Sadisti nimi sai alkunsa kirjailija Markiisi de Saden (1740-1814) nimestä.

Kuten edellä kävi ilmi, seksuaalinen väkivalta ja sadomasokismi eivät välttämättä tarkoita samaa asiaa. Ne voivat olla kuitenkin myös hyvin lähellä toisiaan. Seksuaalinen väkivalta ei ole sadomasokismia, vaan se on suoraa ja vahingollista väkivaltaa ilman toisen suostumusta. Sadomasokismiin liittyy aina jonkinasteista väkivaltaista toimintaa, vaikka se olisikin tarkoituksenmukaista ja toivottavaa.

Tuon esimerkin elokuvasta, joka kuvaa sadomasokismia esteettisesti, hyvin hienovaraisesti ja vähäeleisesti. Elokuvassa käsitellyt teemat ja kuvaukselliset valinnat ovat vaikuttaneet taiteelliseen työhöni. Olen jäsentänyt elokuvan pohjalta kuvallisen ilmaisu- ni nyansseja, pyrkinyt etsimään samanlaista hienovaraista emotionaalista tunnesävyä. Sävyä, joka välittäisi samoja herkkiä ihmisyyteen liittyviä vuorovaikutuksia, mitä elokuvan ilmapiiri on kyennyt välittämään.

Elokuvan kohtaukset ovat kauniita ja huoliteltuja ja tämä asetelma tekee elokuvasta ja sen katselukokemuksesta hienovaraisen, voisi sanoa jopa eroottisen. Elokuvassa, eroottisuuden lisäksi on väkivalta kuitenkin läsnä. Elokuvassa kuvattu väkivalta, sadismi ja masokismi sekä sadomasokismi häilyvät sellaisella reunalla, jossa väkivalta ja väkivallattomuus on hyvin vaikea erottaa toisistaan. Elokuva on mielestäni hyvä esimerkki siitä, kuinka väkivalta naamioituu, jää huomaamatta ja kuinka sitä on vaikea joskus erottaa väkivallattomuudesta.

Elokuva *The Duke of Burgundy* on kuvaus perhostutkija Cynthian ja hänen ”palvelijansa” Evelynin sadomasokistisesta suhteesta. Perhoslajista nimensä saanut elokuva kuvaa näiden kahden naisen välistä valtasuhdetta. Suhdetta, jonka valta-asetelma näyttää ensin selkeältä. Palvelija on alistettu ja rouva sanelee mitä tehdään, milloin ja miten. Se samalla paljastaa luokkayhteiskunnan hierarkian ja siihen liittyvät kätkeytyn väkivallan ja tukahtuneen eroottisuuden jännitteet.

Alkuasetelmassa palvelija saapuu kartanon pihaan ja soittaa ovikelloa. Rouva avaa oven ja arvostelee palvelijaa myöhästymisestä. Sisällä Evelyn (palvelija) istahtaa Cynthian (rouva) kanssa sohvalle ja saa kuulla huomion siitä, ettei saanut lupaa istuutua. Evelyn siivoaa ja Cynthia käskee ja alistaa. Siivouksen päätyttyä on vuorossa alusvaatteiden pesu käsin. Sen tekotapa ei tyydytä Cynthiaa ja rangaistuksesi Evelyn saa virtsasuihkun nk. ”Golden shower” kasvoilleen. Tilanne näytetään vain huoneen ovena ja ääninä.

Hyvin pian käy ilmi, ettei kyse olekaan Cynthian vallan käytöstä suhteessa Evelyniin, vaan toisinpäin. Asetelma on Evelynin käsikirjoittama ja siinä asetelmassa alistettuna näyttäytyvä onkin vallassa ja vallankäyttäjältä näyttävä alistettu. Elokuva etenee niin, että käsikirjoitettu tilanne toistuu uudelleen ja uudelleen. Yksityiskohdat ja tausta/ lavastus näytetään aina vähän erilaisina ja elokuvan edetessä valta-asetelma muuttuu. Näkökulmat muuttuvat radikaalisti niin, ettei ole enää selkeää kumpi hallitsee kumpaa ja miten. Elokuva synnyttää emotionaalisen hämmennyksen, rajat katoavat ja ennakkoluulot valta suhteista muuttuvat siten, että on mahdotonta enää asettaa perinteisiä alistaja ja alistettu asetelmaa tulkinnallisesti.

Juuri tämä vaihtelevuus on minusta taiteilijana kiinnostavaa oman työni kehityksen kannalta. Miten löytää tulevaisuudessa yhtä hienovarainen, mutta emotionaalisesti tehokas tapa esittää ja ilmaista kokemuksellisesti samoja vaihtelevuuksia kuin elokuvassa omassa taiteessani?

Sadomasokismin määrittely masokismiin ja sadismiin johtaa siihen, että Evelynin voisi tässä yhteydessä nähdä masokistisena. Hän haaveilee välineistöstä, jolla häntä hallitaan ja hänet esimerkiksi lukitaan arkkuun yöksi. Evelyn toivoisi Cynthian hallitsevan häntä ilman käsikirjoitusta, ikään kuin vapaasta tahdosta, ilman pyyntöä, mutta näin lopulta tapahtuessa hän vaikuttaa murenevan. Fantasian muututtua todellisuudeksi, rooli hahmo hajoaa aivan kuin fantasiakin. Ja kun käsikirjoitus muuttuu Evelynin fantasiasta Cynthian itsensä valtafantasiaksi tai ehkä jopa kostoksi ja näin koko asetelma taas muuttuu.

Cynthian valta suhteessa Evelyniin näyttäytyy tässä taloudellisena valtana. Tämä taas on suora viittaus luokkayhteiskunnan rooleihin heidän välillään ja siitä nouseviin välineistön sadomasokististen fantasioiden mahdollistajana. Cynthian sadistinen puoli tulee esiin taloudellisena valtana, jota hän käyttää. Hierarkia näyttäytyy sen ”ylimmässä” muodossa eli taloudellisena valtana, hallintana, joka on kulttuurisiin luokkaroleihin sisään kirjoitettua.

Elokuva on kahden ihmisen välinen sadomasokistinen kiintymyssuhde. Se on rakkaustarina, jossa hierarkiat määrittelevät vallan ja sen käytön luonteen. Ja mitä voimakkaampi on kiintymyssuhde, sitä valmiimpi henkilö on ”uhraamaan” ja toimimaan toista miellyttääkseen, vaikka toiminta olisi itselle epämiellyttävää, vastenmielistä jopa haitallista. Tarinan ydin on halu uhrautua kiintymyssuhteen takia.

Mitä halu on tai haluaminen on? ”Toisen Halu” kuten Slavoj Zizek lainaa kirjassaan *Väkivalta*, ranskalaista psykiatri ja psykoanalytikko Jacques Lacania, artikkelikokoelmasta *Ecrits, 1966, 689-699* ”Kaikissa sen eri merkityksissä: halu on ensinnäkin aina toisen haluamista, toiseksi se on halua olla toisen halun kohteena ja kolmanneksi vielä sen haluamista, mitä toinenkin haluaa” (Zizek, 2008, 104).

Seksissä ja vallassa, jos niiden yhdistelmä määritellään sadomasokismiksi, tässä yhteydessä, voi siis olla kyse myös jonkin haluamisesta, mitä ei ole ennen halunnut, mutta alkaa haluamaan ollessaan toisen halun kohteena? Tämän kaltainen emotionaalinen jännite ja siitä johtuvan tahtomisen epärationalinen toiminta kiinnostaa minua taiteilijana.

Jos sadomasokistinen seksi määritellään leikittelyksi vallalla, eikö seksuaalisessa kanssakäymisessä ole jossain määrin kyse juuri vallasta haluun? Himossa ja naimisessa. Seksissä toisen ihmisen kanssa ja voiko sitä olla ilman valtaa? Onko olemassa sellaista seksuaalista kanssakäymistä, jossa kaksi osapuolta ovat täysin tasapuolisesti

tasa-arvoisia suhteessa toisiinsa? Ovatko kaikki suhteet toiseen ihmiseen lopulta valtasuhteiden monimutkainen rihmasto, jossa on pienempiä ja suurempia valta-asetelmia ja osatekijöitä?

Missä kohtaa valta muuttuu väkivallaksi? Kun ihminen tai muu vallan kohde kärsii valtakäytöstä, eikä kykene siihen itse vaikuttamaan, tai on ikään kuin menettänyt mahdollisuutensa vaikuttaa, muuttuuko valta väkivallaksi yksilöä tai sen kohdetta kohtaan? Nämä ovat kysymyksiä, joita haluan tulevaisuudessa lähestyä taiteeni kautta.

Seksuaalisessa vallan käytössä, kuten vallan käytössä ylipäätään on myös kyse siitä, miten valta määritellään? Elokuvassa oli kyse rooleista, hahmojen suhteesta toisiinsa, mutta onko myös oikeassa elämässä kyse ihmisten rooleista suhteessa toisiinsa ja miten vallan ja väkivallan suorat ja piilotetut muodot niissä ilmentyvät? Onko olemassa suhdetta, jossa ei ole rooleja ja valtasuhteita?

Sosiaalisissa suhteissa on aina kyse rooleista, joihin ihmiset asettuvat sosiaalisen kontekstien mukaan (Baumann 1996, 96,99). Esimerkiksi vanhemman suhde lapseen, sisarusten suhteet toisiinsa, puolisoitten väliset suhteet ovat esimerkkejä, miten roolien ja vallan suhteet ilmenevät kulttuurisina käytäntöinä. Niitä säätelee omitut kulttuuriset tapattumukset, joiden kautta ihmiset jäsentävät sosiaalisia suhteitaan.

Kulttuurisesti rakentuneet roolit ja käytösmallit ohjaavat ihmisten tekemiä johtopäätöksiä erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä. Esimerkiksi tilanteessa, jossa olemme vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa, jota emme tunne, teemme usein johtopäätöksiä, jotka perustuvat olettamuksiin aiemmista kokemuksistamme suhteessa sosiaaliseen tapahtumaan.

Olettamukset perustuvat sosiaalisesti hierarkisoituneeseen ajatteluun, johon liittyvät omat sosiaalisen luokan tavat ja tottumukset, sekä emotionaaliset jännitteet, jotka usein ovat meille itsellemme tunnistamattomia (Järvilehto 1994, 63).

The Duke of Burgundy elokuvan merkitykset ovat viitteitä merkityksistä merkityksen sisällä. Hienovaraisia eleitä, katseita, tulkintoja rakkaudesta, syyllisyydestä, epätoivosta, himosta, pelosta, surusta, häpeästä, halusta, inhosta, epätietoisuudesta, hellyydestä ja kiintymyksestä. Ne ovat kuvakerronnallisesti liitetty sanattomasti ilmaistuna valtaan ja valtakäyttöön, joka sisältää tietynlaista väkivaltaa, seksiä ja sadomasokismia.

Taiteilijana koen juuri sanattomien merkitysten läsnäolon kuvallisen ilmaisuni ydin alueeksi. Halusin tuoda tähän opinnäytteeseeni esimerkkinä, miten toinen taiteenlaji vaikuttaa taiteellisen ilmaisuni kehittymiseen tulevaisuudessa.

4.1 Runo: Kankaasta ommeltu liha

Ihmisen kuva vain häivähdys lihasta

Ommeltu kankaasta

Puuttuva pala ruumista, puuttuva pala

nuoren miehen turpea erektio, tyhjyydellä täytetty

maahan pudonnut raaka hedelmä

Kokonaisuus kadotettu, hukutettu hiekkaan

Sidotut tuskat pursuavat kääreistä

katseesta tulkittu jos uskaltaa havaita

Me katsomme pois

Piiloudumme itseltämme

Ajatuksissa, toiveissa olit haava, jonka suutelin ehjäksi

Vapautettuina, pelkäävät jäävänsä maahan

lojumaan, unohdettuina, yksinäisinä

valkoisista raoista, siteistä trauman lamauttamana

Halu on valtava, pelko suurempi kuin käsityskyky

Hukutan itseni sokeriin, kiehuvaan tahmeaan nesteeseen

ontuva

Kääreet vangitsevat, mutta tiedät ettet voi niihin ikuisesti turvautua

Pisarat, jotka jäivät tahroiksi kankaaseen

Nälkä kehossani, joka ei tullut kylläiseksi naimisesta

Suutelit tavalla joka ei ollut totta

Hetki jona kohtasin sinut, kokonaisena

hetki jolloin koko ruumiini oli tuska ja kaipaus

Rakkauden jota en uskaltanut

Kyyneleet, jotka olivat, hengitys hengitykseltä

Kyyneleet jotka takertuivat kurkkuun

en ollut koskaan enää entiseni

Itseni valkoiseen vaatteeseen puettu viholliseni

Klovni esityksessä jota itselleni esitin

Maali jonka kasvoilleni levitin

Maali jota ei voinut pestä

Maali joka jäi

Valkoinen

Punainen.

Laura Kopio

5 KOLME PERSPEKTIIVIÄ – TAITEELLISESTATYÖSTÄNI

Taiteellinen työni on opinnäytettäni tehdessäni saanut uuden suunnan. Olen pohtinut kuvan visuaalisen rakenteen ja sisällön välistä suhdetta ja ulottuvuutta itselleni uudesta näkökulmasta. Kuvatakseni väkivaltaista kokemusta uusissa töissäni, olen käyttänyt uutena metodina eri perspektiivien yhdistämistä. Tällä metodilla pyrin hahmottamaan eri puolia kokemuksesta, jossa ilmaisen väkivaltaisen tapahtuman jälkeistä psykologista tilaa.

Eri perspektiivien yhdistäminen samaan kuvaan ei ole taiteen historiassa mikään uusi idea. Menetelmää on hyödynnetty periaatteessa aina luolamaalauksista lähtien. Konkreettisimmillaan tämä näkyi kubismissa simultaaniperspektiivimenetelmänä. Simultaaniperspektiivissä yhdistetään eri näkökulmia kuvan kohteeseen. Näin asia ikään kuin ”valottuu” ja tulee nähdä eri näkökulmista yhden perspektiivin näkökulman sijaan.

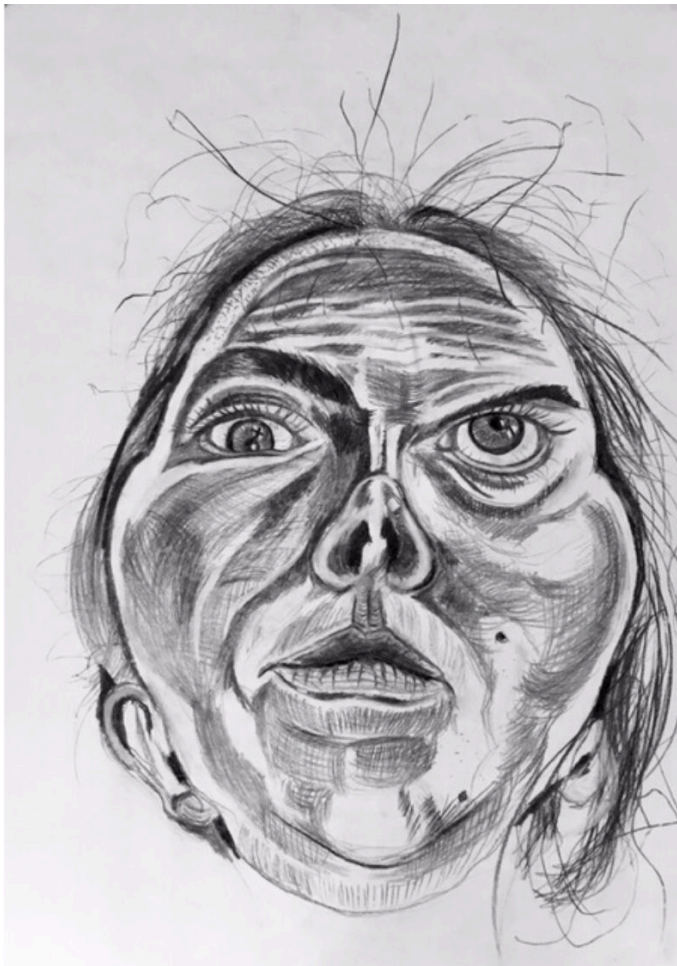
Kuvataiteen historiassa perspektiivien yhdistäminen ja liittäminen toisiinsa on toiminut myös kuvattavan kohteen metaforallisena lähestymistapana. Metaforana, jossa ihmisen kulttuurinen ja ajallinen jatkuvuus tulee läsnä olevaksi. Ihminen on jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Ihminen saa merkityssisältönsä vallitsevista olosuhteista ja itsensä ulkopuolelta, ympäristöstä, jonka aktiivisiin tapahtumiin ihminen osallistuu. Amerikkalaisen filosofin John Deweyn (1859-1952) mukaan ihmisen elämä on monimutkaisten toisiinsa aktiivisesti ja jatkuvasti reagoivien toimintojen kokemusjatkumo.

Ymmärrän taiteellisen työni oppimisena ja kasvamisena. Kasvaminen ja oppiminen on mahdollista vain, jos olemme valmiita tiedostamaan toisen, itsellemme vielä vieraan näkökulman. Yhdistämällä erilaisia näkökulmia simultaaniperspektiivien kautta, koen oppivani jokaisella kerralla kuvaamastani kohteesta uusia ulottuvuuksia, jotka muuten jäisivät itseltäni piiloon. Seuraavaksi käsittelen tämän prosessin vaikutuksia taiteelliseen työskentelyyni.

5.1 Unen läpi kuulen kuiskauksen – uudet teokset

Uusissa teoksissani en kuvaa vain fyysisen väkivallan aiheuttamia näkyviä muutoksia. Tulkitsen sitä, kuinka väkivallan kokemus rikkoo ihmisen minäkuvaa ja vääristää väkivallan kohteena olleen kykyä nähdä itsensä ehyenä ja tunnistettuna.

Väkivallan kokemus hajottaa ihmisen minäkuvaa. Tämän kokemuksen aiheuttaman psykologisen poikkeustilan ilmaisuun käytän simultaaniperspektiivimenetelmää. Simultaaniperspektiivimenetelmää käyttämällä olen pyrkinyt kuvaamaan väkivallan jälkeistä kokemusta, jossa minäkuvan hajoaminen saa visuaalisen muodon. Kasvot nähdään eri perspektiivisten näkökulmien kautta ja liittämällä eri näkökulmat yhteen saadaan visuaalisesti aikaiseksi kuva, jossa yhdistyy eri kasvojen suunnat toisiinsa.

Kuva 7. Laura Kopio: Europe the lover of Zeus, 105 x 72 cm, 2019, hiili paperille.

Olen pyrkinyt kuvaamaan tällä Ihmisen psyyken hajoamista osiin ja sitä, miten kuva itsestä on luotava uudelleen palasista, jotka eivät enää sovi tai kuulu yhteen. Edellä kuvatussa piirustuksessa sekä tekeillä olevassa kokonaisuudessa liitän yhteen tällä metodilla kasvojen ja vartalon osia eri perspektiiveistä. Teokset tulevat esille vuonna 2020 Galleria Pirkko Liisa Topeliukseen.

Tällä metaforalla pyrin luomaan vaikutelman siitä, miltä väkivallan kokemus voi tuntua ja miltä se voi näyttää. Esimerkin piirustuksessa, kasvokuvassa, olen yhdistänyt kolme piirustusluonnosta, joissa olen tutkinut omia kasvojani läheltä, erityisesti alhaalta päin katsottuna peilin kautta. Toinen silmä ja silmän ympäristö kasvoissa on tutkielma perspektiivistä ylhäältä päin katsottuna. Olen käyttänyt ainoastaan peiliä, en valokuvaa, toisin kuin aikaisemmissa töissäni. Suun alue, huulten osalta on taas kuvattu suoraan edestäpäin. Olen pyrkinyt tutkimaan piirustuksessa kasvojen muotoja ja poimuja mahdollisimman tarkasti. Viivamainen paikoin pistemäinen piirustusjälki ja osiot, jotka olen häivyttänyt eri harmaan ja mustan sävyillä ja joilla olen pyrkinyt aikaansaamaan muodon ja valöörien vaihtelut. Silmissä olen korostanut hieman niiden todellista kokoa ja pyrkinyt muodolla luomaan sellaisen tyhjän, pelokkaan, jopa onton katseen, joka on tyyppillistä väkivallan kokemukselle. Tähän aion tulevaisuudessa käyttää simultaaniperspektiivimenetelmää visuaalisena muotokielenä.

Unen läpi kuule kuiskauksen on uuden teoskokonaisuuden työnimi. Tarkoitukseni on kuvata runollisesti sitä, miten väkivaltaisen ilmapiirin ollessa läsnä voi joutua olemaan ikään kuin kaiken aikaa hereillä, valppaana, valmis pakenemaan tai puolustautumaan. Tämä ajattelu on johtanut minut pohtimaan suvuissa ilmeneviä traumoja, joiden läsnäolon voi aistia ja tuntea, mutta niiden sanallinen ilmaisu on erittäin hankalaa.

Uudessa teoskokonaisuudessani tulen myös käsittelemään oman sukuni historiassa muovautuneiden kokemusten jatkumoa. Erityisesti minua kiinnostaa sotien aiheuttama väkivalta ja siitä seuranneet tragediat. Miten ne ilmenevät kokemuksena, traumana sekä uhrin että tekijän näkökulmasta? Usein tekijä on myös itse uhri ja tämä usein unohdetaan. Sodassa tai muussa pakotetussa valta- tai väkivalta tilanteessa tai ympäristössä yksilö voi joutua sellaisen moraalisen tilanteen eteen, joka voi olla täysin sietämätön.

Tulevan taiteellisen työskentelyni pohjana ovat henkilökohtaisen historiani ja sukuni kokemukset mm. sodan aiheuttamina traumoina. Olen pohtinut sitä, miten mm. Isäni äidin kokemukset sotalapsena vietetystä vuodesta Tanskassa, toisen maailmansodan

aikaan traumatisoivat ja miten esimerkiksi tämän kaltainen kokemusjatkumo näkyy minun sukupolvessani? Olen käynyt keskusteluja Isoäitini kanssa hahmottaakseni sukuni historiaa ja myös sodan ajan kokemuksia hänen sukupolvensa näkökulmasta. Nämä keskustelut ovat teosteni materiaalia.

Taiteellisen ilmaisuni lähtökohdat ovat näissä historian tapahtumissa ja niihin liittyvissä kokemuksellisissa yhtymäkohdissa. Väkivallan kokemukselle riippumatta siitä, missä ja miten sen kokee, ajattelen olevan yhteistä häilyvä, epäselvä ja epämääräinen tunne sen kokemisesta. Sen kokemiseen liittyy myös tunne siitä, onko tapahtuma, jonka koen nyt tapahtuvan todella totta.

Häilyvyys ja epäselvä ovat termejä, jotka kuvaavat taiteellisen ilmaisuni sisältöä tulevissa töissäni. Väkivallalla on monia ilmenemisen muotoja, näkyvästä näkymättömään ja tunnistettavasta, tunnistamattomaan. Väkivalta näyttäytyy yhteiskunnassa ja sen seurauksena myös taiteessa eri tavoilla. Kaikkia näitä ilmiöitä emme näe, mutta voimme tunteen tasolla tunnistaa joitakin yhteyksiä, joiden ilmaiseminen kielellisesti on hankalaa, ellei jopa mahdotonta.

5.2 Runo: Heroiinin valkoiset siivet

Elämä kivitti unelma heroiinista

Sumussa haparoi

Tarvitsen saaren, jonkun johon haudata sinut

Aamulla herättyäni kaivan mullasta sen minkä yöllä syvälle hautasin

Rystyset verisinä, ilman lapiota, hauraat ontot linnunluusi

Olit kadonnut

Sukeltaa valkoiseen sileään saveen

hengitän vain juuri

Vastaus vaikka kysymystä ei esitetty

Pysy hengissä, ei elää

Kuinka monta olen sisälläni tappanut

Itseltäni en ole koskaan vapaa

Ikuinen muuri ruumiin ympärillä

Unessa voi lainata valkoiset siivet

Herätä silmät ommeltuina kiinni

Jatkaa kuopan kaivamista, vaikkei tiedä mihin se johtaa

Ikuisesti miettien vastausta ja kun ei sitä halua kuulla käärivät mattoon ja raiskaa

Sumussa keskellä peltoa

liikkumattomana, vapaa juoksemaan minne tahansa

Naamion valuessa kasvoilta pisara pisaralta

Mustetta paperilla, sanoja, kirjaimia

laki ei suojele ihmistä

ei kansaa

sydän hakkaa, jalat halvaantuneina

itse valittu vankila

toivo on väkevä voima

kuistilla, katsellen peltoa

vuosia rakennetut. Haaveet jotka tyhjät ja aina toiset

kuinka monta kertaa pakkasin

en lähtenyt

kuinka monta kertaa palasin

kaikki ne kyynelleet kilometri toisensa jälkeen

kastettu isän pojan ja pyhän hengen nimeen

merkityksettömänä siinä hetkessä

valheet jotka koit oikeutetuiksi

vakoiset, harmaat, mustat

kuulisi kaiken, näkisi kaiken, sanoisi kaiken

Ei koskaan

Musta.

Laura Kopio

6 LOPUKSI

Opinnäytetyöni ydin on ollut luoda lukijalle käsitys siitä, miltä henkinen ja fyysinen väkivalta voi tuntua kokemuksena, sekä miten tämä näyttäytyy henkilökohtaisessa taiteesani ja taiteen historiassa. Tarkoitus on ollut tämän tekstin avulla rakentaa lukijalle käsitys väkivallan kokemuksesta. Olen myös eritellyt ja jäsentänyt vallan määritelmää, sekä vallan käytön tapoja ja tavoitteita liittyen väkivaltaan. Tekstissä olen pohtinut väkivallan kokemusta henkilökohtaisesti naisena, ihmisenä sekä sitä miten yksilössä ja ihmisyhteisössä väkivallan aiheuttama trauma ja siitä johtuva häpeä ilmenee edelleen jatkumona, joka kasvattaa stigmaa väkivaltakeskustelun ympärillä.

Taiteellisessa työssäni olen pohtinut rakenteellista väkivaltaa, sen vaikutusta ihmisen sairastumiseen, elämänhallintaan ja häpeän kokemukseen. Taiteellisen ilmaisuni lähtökohta on väkivallan kaiken läpäisevyys yhteiskunnassamme ja huoleni siitä. Taiteeni avulla ilmaisen kokemustani tästä ja edellä mainittujen ilmiöiden vaikutusta nykyhetkessä.

A Holy Superstar Gone Plastic maalauskokonaisuus oli taiteellinen tulkintani yhteiskunnastamme, sen tilasta, siinä tapahtuvista asioista ja väkivallan ilmiöistä, sekä uskonnon vaikutuksesta tähän kokonaisuuteen, kuten olen tekstissä aiemmin tuonut ilmi. Kiinnostukseni väkivallan alistavuuteen, sen aiheuttamiin emotionaalsiin jännitteisiin sekä se miten näitä asioita voi kuvataiteen keinoin ilmaista, juontaa juurensa henkilökohtaisista kokemuksistani.

Olen pohtinut kuvan visuaalisen rakenteen ja sisällön välistä suhdetta ja ulottuvuutta itselleni uudesta näkökulmasta, joka on ollut valaisevaa. Väkivallan ilmentymisen moninaiset muodot luovat loputtoman kentän tutkia ja tulkita aihetta taiteellisen ilmaisun välineitä käyttäen. Tämä aihe on erittäin laaja ja uskon että kysymyksiä ja pohdittavaa riittää jatkossakin. Tämä teksti on kirjoitettu naisen näkökulmasta väkivallan kokijana. Myös naiset ovat väkivallan tekijöitä ja tämä on aihe, johon haluaisin tulevaisuudessa syventyä.

Prosessina kirjallinen opinnäytetyö on ollut haastava syistä, että olen kokenut kirjoittamisen, tämän tasoisessa tekstissä paikoin haastavaksi. Aikaa työn tekemiseen kului runsaasti enemmän kuin olin kuvitellut. Kokonaisuus on ollut opettava ja hyvällä tavalla haastava ja olen venyttänyt itsessäni oppimisen rajoja. Uuden tiedon omaksuminen, on

ollut palkitsevaa ja monella tapaa omaa ymmärrystä laajentavaa. Akateeminen kirjoittaminen on alkanut myös kiinnostaa minua tätä opinnäytetyötä tehdessäni ja toivon voivani jatkaa kirjoittamisen oppimista myös tulevaisuudessa.

Taiteellisesta innoituksesta haluaisin kiittää Peter Striklandia ja erityisesti elokuvaa: *The Duke of Burgundy*. Teemu Mäkeä kirjasta: *Näkyvä pimeys*, esseitä taiteesta, filosofiasta ja politiikasta. *Florence and the Machine* yhtyettä heidän musiikistaan; erityisesti kappaletta *Hunger*. Ajattelun laajentamisesta John Deweytä ja Slavoj Žižekkiä. Sosiologisen ajattelun näkemyksellisyydestä ja mielenkiintoisista kysymyksenasetteluista Zigmund Baumania. Kiitos myös sisarelleni Iida Kopylolle ja kälylleni Laura-Julia Kopylolle, jotka ovat lukeneet tekstiäni ja auttaneet muotoilussa.

LÄHTEET

- Airaksinen, T. 1994. Arvojen yhteiskunta: Erään taistelun kuvaus. Porvoo: WSOY.
- Baumann, Z. 1999. Notkea moderni. Vainonen Jyrki. Tampere: Vastapaino. 2002
- Bauman, Z. 1996. Postmodernin lumo. Vainonen Jyrki. Tampere: Vastapaino.
- Dewey, J. 2010. Taide kokemuksena. Immonen Antti & Tuusvuori Jarkko S. Tampere: Niin & näin.
- Foucault, M. 1980. Tarkkailla ja rangaista. Nivanka Eevi. 2000. Keuruu: Otava. 2000.
- Foucault, M. 1999. Power/ knowledge, Selected interviews & other writings 1972-1977, edited by Colin Gordon.
- Horkeimer, M. & Adorno, T. 2008. Valistuksen dialektiikka, filosofisia sirpaleita. Pietilä Veikko. Tampere: Vastapaino.
- Järvilehto T. 1994. Ihminen ja ihmisen ympäristö: Systemisen psykologian perusteet, Prometheus –sarja. Oulu: Pohjoinen.
- Mäki, T. 2005. Näkyvä pimeys. Esseitä taiteesta, filosofiasta ja politiikasta. Like. Jyväskylä: Gummerus.
- Strickland, P. 2015. The Duke of Burgundy. Elokuva sadomasokismista.
- Tawast, T. 2014. Mitä ihmiselle tapahtuu? Psykologinen manipulaatio vaikuttamisen välineenä..Sosiaalietiikan pro gradu -tutkielma. Teologinen tiedekunta. Systemaattisen teologian osasto. Helsinki: Helsingin yliopisto. Viitattu 20.11.2019. <http://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/136338/mitaihmi.pdf?sequence=1>
- Zizek, S. Väkivalta. 2008. Porttikivi Janne. 2009. Toinen painos. Vantaa: Nemo kustannus
- Burton, N. 20.11.2019. <http://www.psychologytoday.com/intl/blog/hide-and-peek/201408/the-psychology-sadomasochism>